

N:o 43.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, om uppgörelse med Stockholms stad angående öfverlåtande på staten af den rätt, staden må ega till vissa delar af Helgeandsholmen; gifven Stockholms slott den 22 mars 1895.

I underdånig skrifvelse den 19 sistlidne januari hafva fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes godkänna följande af Stockholms stadsfullmäktige för deras del biträdda

“Förslag

till uppgörelse mellan å ena sidan staten och å andra sidan Stockholms stad i fråga om öfverlåtande på staten af den rätt, staden må ega till vissa delar af Helgeandsholmen och vidliggande vatten.

Emot det att Stockholms stad till förmån för svenska staten afsäger sig alla anspråk på eganderätt till de delar af Helgeandsholmen, hvilka i det af stadens ombudsman och stadsingeniören den 5 april 1892 gemensamt afgifna tjenstememorial angifvits tillhöra staden, nemligen *dels* Gamla Norrbrogatan, den emellan Gamla och Nya Norrbro löpande gata jemte området norr derom, den genom holmen gående kanalen och utfyllningarna vid tomterna n:ris 1—6 i kvarteret Norrbro, innehållande i areal tillsammans omkring 6,040 kvadratmeter, *dels* ock vidliggande vattenområde, till den utsträckning detta af fullmäktige finnes behöfva tagas i anspråk för utförande af 1888 års Riksdags af

Kongl. Maj:t den 22 juni samma år godkända beslut om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbanksbyggnader,

förklarar å andra sidan staten:

a) att de begränsningslinier, som, enligt hvad bilagda situationsplan utvisar, uppdragits mellan å ena sidan Arsenal-, Kungsträdgårds- och Hamngatorna samt å andra sidan det staten tillhöriga Carl XIII:s torg, skola för framtiden vara gällande;

b) att staten till förmån för Stockholms stad afstår från eganderätten till de delar af Humlegården, hvilka blifvit tills vidare upplåtna att tilläggas *dels* Sturegatan (kongl. bref den 10 mars 1877), *dels* Carlavägen (kongl. bref den 6 juli 1877), *dels* ock Vestra Humlegårdsgatan (kongl. bref den 9 juli 1880) m. m., och hvilka delar hålla i areal omkring 15,014 qvadratmeter, såsom närmare framgår af bilagda situationsplan jemte tillhörande specifikation;

c) att staten medgifver den ändring i kontraktet mellan öfverintendents-embetet å Kongl. Maj:ts och kronans vägnar och Stockholms stads drätsel-nämnd den 8 maj 1877 angående vårderna om den kronan tillhöriga Humlegården, att uppsägningstiden förlänges från två till tio år, dock med staten fortfarande förbehållen rätt, att, derest under upplåtelseiden beslutes tillbyggnad af bibliotekshuset, sådant må utan hinder af denna upplåtelse ega rum ett år efter sedan staden derom erhållit tillkännagifvande.

Denna öfverenskommelse berör icke den på domstols pröfning beroende frågan om reglering af Helgeandsholmens stränder.“

Sedan öfverintendentsembetet i ärendet afgifvit infordradt underdånigt utlåtande, vill Kongl. Maj:t härmed, under åberopande af bilagda protokoll öfver finansärenden för denna dag, föreslå Riksdagen att medgifva,

att — för träffande af aftal mellan staten och Stockholms stad i fråga om öfverlåtande på staten af den rätt, staden må ega till vissa delar af Helgeandsholmen och vidliggande vatten, i enlighet med ofvan intagna förslag, allenast med det tillägg till punkten c) i berörda förslag, att hvad i samma punkt stadgas beträffande tillbyggnad af bibliotekshuset i Humlegården äfven skall gälla i fråga om uppförande af annan byggnad derstädes — Kongl. Maj:t må ega att till förmån för Stockholms stad afstå från den kronan tillkommande eganderätt till de delar af Carl XIII:s torg och Humlegården, som afses i punkterna a) och b) af ofvan omförmälda förslag.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse väl bevägen.

OSCAR.

Claës Wersäll.

*Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22 mars
1895.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve LEWENHAUPT,
Statsråden: friherre ÅKERHJELM,
ÖSTERGREN,
GROLL,
WIKBLAD,
GILLJAM,
friherre RAPPE,
CHRISTERSON,
WERSÄLL.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wersäll anförde i underdånighet:

Sedan 1888 års Riksdag fattat beslut om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus, hafva Stockholms stads ombudsman och stadsingeniör i ett den 5 april 1892 gemensamt afgifvet tjenstememorial framställt påstående, att staden vore egare till vissa delar af Helgeandsholmen jemte vidliggande vatten. Med anledning häraf uppdrogo fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret åt tillförordnade sekreteraren i riksgäldskontoret, vice häradshöfdingen P. R. Rabe att granska och afgifva yttrande angående den i berörda tjenstememorial gjorda utredningen; och efter det sådant yttrande den 31 augusti 1893 afgifvits, anhöllo fullmäktige i en till Stockholms stadsfullmäktige den 23 november samma år aflåten skrifvelse, att stadsfullmäktige ville uppgifva, huruvida och på hvilka villkor staden kunde vara villig att till

förmån för staten afstå från den rätt, staden, jemlikt vice häradshöfdingen Rabes yttrande, egde till den obebygda, för allmänt behof använda del af Helgeandsholmen mellan Gamla och Nya Norrbro, som motsvarade Lastadiegatan; hvarjemte fullmäktige, med afseende på möjligheten att träffa en öfverenskommelse i denna fråga och hvad dermed kunde ega sammanhang, begärde, att en förberedande öfverläggning för sakens utredning måtte ega rum mellan delegerade af fullmäktige och stadsfullmäktige.

I anledning af berörda skrifvelse beslöto stadsfullmäktige den 20 mars 1894 att åt Stockholms stads drätselnämnds första afdelning lemna i uppdrag att sjelf eller genom särskildt utsedda personer inträda i underhandling med fullmäktige eller af fullmäktige utsedde delegerade angående villkoren för öfverlåtelse på staten af stadens rätt till delar af Helgeandsholmen och vidliggande vatten.

Efter det sedermera ej mindre drätselnämndens första afdelning än äfven fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret utsett vissa personer att med hvarandra inleda de förberedande underhandlingarna, hafva de sålunda å båda sidorna utsedde delegerade den 10 november 1894 enat sig om följande

“Förslag

till uppgörelse mellan å ena sidan staten och å andra sidan Stockholms stad i fråga om öfverlåtande på staten af den rätt, staden må ega till vissa delar af Helgeandsholmen och vidliggande vatten.

Emot det att Stockholms stad till förmån för svenska staten afsäger sig alla anspråk på eganderätt till de delar af Helgeandsholmen, hvilka i det af stadens ombudsman och stadsingenjören den 5 april 1892 gemensamt afgifna tjenstememorial angitvits tillhöra staden, nemligen *dels* Gamla Norrbrögatan, den emellan Gamla och Nya Norrbro löpande gata jemte området norr derom, den genom holmen gående kanalen och utfyllningarna vid tomterna n:ris 1—6 i kvarteret Norrbro, innehållande i areal tillsammans omkring 6,040 kvadratmeter, *dels ock* vidliggande vattenområde, till den utsträckning detta af fullmäktige finnes behöfva tagas i anspråk för utförande af 1888 års Riksdags af Kongl. Maj:t den 22 juni samma år godkända beslut om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbanksbyggnader,

förklarar å andra sidan staten:

a) att de begränsningslinier, som, enligt hvad bilagda situationsplan utvisar, uppdragits mellan å ena sidan Arsens-, Kungsträdgårds- och Hamngatorna samt å andra sidan det staten tillhöriga Carl XIII:s torg, skola för framtiden vara gällande;

b) att staten till förmån för Stockholms stad afstår från eganderätten till de delar af Humlegården, hvilka blifvit tills vidare upplåtna att tilläggas *dels* Sturegatan (kongl. bref den 10 mars 1877), *dels* Carlavägen (kongl. bref den 6 juli 1877), *dels ock* Vestra Humlegårdsgatan (kongl. bref den 9 juli 1880) m. m., och hvilka delar hålla i areal omkring 15,014 qvadratmeter, såsom närmare framgår af bilagda situationsplan jemte tillhörande specifikation;

c) att staten medgifver den ändring i kontraktet mellan öfverintendents-embetet å Kongl. Maj:ts och kronans vägnar och Stockholms stads drätsel-nämnd den 8 maj 1877 angående vårdn om den kronan tillhöriga Humlegården, att uppsägningstiden förlänges från två till tio år, dock med staten fortfarande förbehållen rätt, att, derest under upplåtelseiden beslutes tillbyggnad af bibliotekshuset, sådant må utan hinder af denna upplåtelse ega rum ett år efter sedan staden derom erhållit tillkännagifvande.

Denna öfverenskommelse berör icke den på domstols pröfning beroende frågan om reglering af Helgeandsholmens stränder.“

Ifrågavarande förslag öfverlemnades den 15 november 1894 till fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, och efter granskning af detsamma afläto fullmäktige den 24 i samma månad skrifvelse till stadsfullmäktige, hvari fullmäktige, som förklarade sig fortfarande hysa den uppfattning, hvilken i ofvanberörda skrifvelse den 23 november 1893, med stöd af vice härads-höfdingen Rabes yttrande, blifvit uttryckt beträffande omfattningen af stadens eganderättsanspråk på delar af Helgeandsholmen m. m., tillika meddelade, att de, med afseende på önskvärdheten deraf att tvist i frågan mellan staten och staden om möjligt kunde undvikas, funnit delegerades förslag till uppgörelse antagligt, hvadan fullmäktige vore villige att ingå till Eders Kongl. Maj:t med underdånig framställning om godkännande från statens sida af samma uppgörelse, derest stadsfullmäktige före början af 1895 års lagtima riksdag förklarade sig, i hvad staden anginge, antaga densamma och derom hos fullmäktige gjorde anmälan.

Enligt beslut den 11 nästlidne januari, som den 5 påföljde februari blifvit af öfverståthållarembetet fastställt, hafva stadsfullmäktige för sin del godkänt ofvan omförmälda förslag till uppgörelse mellan å ena sidan staten och å andra sidan Stockholms stad i fråga om öfverlåtande på staten af den rätt, staden kunde ega till vissa delar af Helgeandsholmen och vidliggande vatten; och i underdånig skrifvelse den 19 nämnde januari hafva fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret anhållit, att Eders Kongl. Maj:t täcktes godkänna ifrågavarande uppgörelse samt, om densamma vinner Eders Kongl. Maj:ts bifall, inhemta Riksdagens samtycke till samma uppgörelse i de delar sådant erfordrades.

I anledning af denna framställning har öfverintendentsembetet på grund af nådig befallning afgifvit underdånigt utlåtande och dervid meddelat, att vid granskning af de utfästelser, hvarpå staten skulle enligt nu ifrågasatta uppgörelse ingå för erhållande af eganderätt till Helgeandsholmen i dess helhet, embetet för sin del icke funnit skäl till anmärkning mot att, på sätt föreslaget blifvit, vissa delar af Carl XIII:s torg och Humlegården komme att till staden öfverlätas. Beträffande åter den af staden betingade förlängning i tiden för uppsägning af det mellan öfverintendentsembetet och Stockholms stad den 8 maj 1877 ingångna kontrakt i fråga om Humlegårdens vård erinrar embetet, att i detta kontrakt staten förbehållits rätt att — utom hvad angår tillbyggnad af bibliotekshuset — äfven ett år efter i vederbörlig ordning skedd anmälan låta i Humlegården uppföra nybyggnad för allmänt behof. Nu hade emellertid, såvidt af det Eders Kongl. Maj:ts pröfning underställda förslaget framginge, i sammanhang med att uppsägningstiden blifvit föreslagen att förlängas från två till tio år, mot hvilken förlängning i och för sig öfverintendentsembetet icke hade något att invända, berörda bestämmelse i fråga om uppförande af nybyggnad i Humlegården uteslutits. Med afseende härå framhåller öfverintendentsembetet, att, då kronans tillgång på välbelägna tomter inom hufvudstaden, helst efter den under nästlidet år verkställda försäljning af veterinärinstitutets förra egendom, blifvit ytterst begränsad samt vidare uppförandet af en eller flere byggnader utesluter särskildt Karlavägen eller förläggande inom den vidsträckta Humlegården af någon för platsen lämplig monumental anordning, enligt embetets åsigt, icke skulle i afsevärd mån betaga ifrågavarande område egenskapen af park eller öppen promenadplats, det ovilkorligen måste — i all synnerhet derest den betydande förlängning i uppsägelsetiden, som nu ifrågasatts, blefve medgifven — anses för staten vara af största vikt att bibehållas vid densamma hitintills öppen lemnad rätt att, om annan eller lämpligare byggnadsplats i något fall icke stode att finna, kunna efter en tid af allenast ett år, sedan staden af härom fattadt beslut erhållit del, uti Humlegården uppföra för statsändamål afsedd nybyggnad.

Beträffande vården af Humlegården, hvilken redan genom nådigt bref den 15 februari 1820 förklarats skola såsom promenadplats alltid väl underhållas och vara för allmänheten utan afgift tillgänglig, har Eders Kongl. Maj:t, i anledning af en utaf öfverintendentsembetet gjord underdånig framställning, den 19 april 1877 förklarat, att Humlegården finge till Stockholms stad tills vidare och under förbehåll af två års ömsesidig uppsägning upplåtas utan afgift, med förbindelse för staden att låta försätta och underhålla densamma i ett efter tidens fordringar afpassadt och prydligt skick såsom en för allmänheten utan afgift tillgänglig promenadplats samt på vilkor i öfrigt, bland andra, att, derest under upplåtelsetiden beslötes vare sig tillbyggnad af bibliotekshuset

eller uppförande i parken af annan byggnad för allmänt behof, sådant finge utan hinder af denna upplåtelse ega rum ett år efter sedan staden derom erhållit underrättelse.

Vidare har Eders Kongl. Maj:t, på underdåniga framställningar af Stockholms stadsfullmäktige, den 10 mars 1876 och den 6 juli 1877 medgifvit, att dels för Sturegatans utvidgning till 60 fots bredd och dels för Norra Humlegårdsgatans utvidgning till en esplanad af 140 fots bredd finge tills vidare, utan afbidan å Riksdagens beslut i frågan, begagnas erforderlig mark af Humlegården med vilkor att inga särskilda kostnader för nämnda gators ordnande och underhåll Eders Kongl. Maj:t och kronan tillskyndades: hvarjemte Eders Kongl. Maj:t den 9 juli 1880 likaledes tills vidare, jemväl utan afbidan å Riksdagens beslut och med nyssberörda vilkor, af Humlegården upplåtit den vid Vestra Humlegårdsgatans reglering, enligt fastställd plan, för gator erforderliga mark.

Vid ofvan omförmälda, af delegerade för fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret samt för Stockholms stads drätselnämnds första afdelning den 10 november 1894 upprättade och af Stockholms stadsfullmäktige godkända förslag till uppgörelse om öfverlåtande på staten af den rätt, Stockholms stad må ega till vissa delar af Helgeandsholmen och vidliggande vatten, har jag ej annat att erinra, än att jag på de af öfverintendentsembetet anförda skäl finner staten icke böra afstå från sin i kontraktet med Stockholms stad af den 8 maj 1877 angående vården om Humlegården innefattade rätt att ett år, sedan staden af härom fattadt beslut erhållit del, i Humlegården uppföra för statsändamål afsedd nybyggnad. Om det än i och för sig måste anses föga sannolikt, att staten kommer att begagna sig af denna rätt, bör likväl vid uppkommande svårighet att erhålla annan lämplig plats för något tillämnadt byggnadsföretag all möjlighet icke vara afskuren att kunna förlägga ett sådant till Humlegården. En i sådant syfte vidtagen ändring i vilkoren för uppgörelsen synes icke böra möta betänklighet från Stockholms stads sida, då farhåga icke med fog bör kunna hysas, att staten skulle vidtaga åtgärder, hvarigenom Humlegårdens betydelse såsom en af hufvudstadens främsta offentliga parker skulle komma att förringas. Att sådant i afsevärd grad skulle ega rum, derest en offentlig byggnad uppfördes t. ex. i nordvestra hörnet af Humlegården, lär icke kunna påstås.

Jag hemställer alltså i underdånighet, att Eders Kongl. Maj:t tacktes i nådig proposition föreslå Riksdagen att medgifva, att — för träffande af aftal mellan staten och Stockholms stad i fråga om öfverlåtande på staten af den rätt, staden må ega till vissa delar af Helgeandsholmen och vidliggande vatten, i enlighet med det i sådant hänseende den 10 november 1894 upprättade förslag, allenast med det tillägg till punkten c) i berörda förslag, att hvad

i samma punkt stadgas beträffande tillbyggnad af bibliotekshuset i Humlegården äfven skall gälla i fråga om uppförande af annan byggnad derstädes — Eders Kongl. Maj:t må ega att till förmån för Stockholms stad afstå från den kronan tillkommande eganderätt till de delar af Carl XIII:s torg och Humlegården, som afses i punkterna a) och b) af ofvan omförmälda förslag.

Hvad föredragande departementschefen sålunda hemställt, deruti statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle nådig proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilagan litt. — till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:

Hugo Malm.